

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТІВ МИСТЕЦТВ ЗАСОБАМИ ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Стаття присвячена висвітленню специфіки розвитку творчої індивідуальності студентів факультетів мистецтв у процесі фахової підготовки. Запропоновано застосування проектних технологій як інноваційної форми фахової підготовки майбутніх учителів музики. У статті розглядаються функціональний зміст процесу формування готовності майбутніх учителів музики до вокально-хорової роботи із застосуванням проектних технологій. З урахуванням специфіки вокально-хорової підготовки, автором статті доведено, що у своїй сукупності дані функції сприяють оптимізації процесу формування творчої індивідуальності студентів факультетів мистецтв.

Ключові слова: інтелектуально-творча активність; майбутній учитель музики; проектні технології; самовдосконалення; саморозвиток; творча індивідуальність.

Постановка проблеми та її актуальність. Зміна доктрини «освіта-викладання» на доктрину «освіта-створення», проголошених комюніке Другої Всесвітньої конференції ЮНЕСКО з мистецької освіти (Сеул, 2010), проекту ЮНЕСКО «Мистецька освіта: розвиток творчого потенціалу в XXI столітті», положень Дорожньої карти мистецької освіти (Лісабон, 2006) скорегувала напрямки шляхів розвитку національних освітніх систем України та Китаю. Концепція розвитку мистецької освіти у сфері культури та мистецтва, містить пропозиції за основними напрямками перетворення мистецької освіти в фундаментальний ресурс розвитку творчого потенціалу України в XXI столітті.

Окреслені перспективи актуалізують діяльнісний вектор мистецької освіти щодо розкриття творчих резервів майбутніх учителів музики, сприяння процесам саморозвитку, конструювання особистісних моделей творчої самореалізації, активізації творчого мислення студента для набуття досвіду продуктивної діяльності, спрямованої на досягнення оригінальних якісних мистецьких результатів. Відтак, нові обрії розвитку мистецької освіти пов'язані з інноваційними, зокрема проектними технологіями, застосування яких сприяє підвищенню якості підготовки майбутніх фахівців мистецької галузі. У даному контексті актуалізується проблема розвитку творчої індивідуальності студентів факультетів мистецтв засобами проектних технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Підтвердженням актуальності означеної проблеми є наукові праці С.Сисоевої, О.Соколова, А.Хуторського та ін., наукові дослідження, присвячені проблемі вдосконалення підготовки фахівців у галузі музичного мистецтва (А.Зайцева, О.Єременко, А.Козир, О.Олексюк, О.ОтічГ.Падалка, Л. Паньків, О.Реброва, В.Федоришин, та інші). Науковці визначають проектування як продуктивну технологію підвищення якості самоосвіти через формування здатності студентів до конструювання проектів саморозвитку, активізацію механізмів формування творчого мислення, збагачення емпатійно-чуттєвих сфер, інтелектуалізацію навчального мистецького процесу. Проектні освітні технології, завдяки високому розвивальному потенціалу, дають змогу трансформувати навчальний мистецький процес в особистісно-діяльнісний вектор самовдосконалення учасників навчального процесу.

Концептуальні положення щодо впровадження проектних технологій у навчальну діяльність обґрунтували Дж.Дьюї, О.Заїр-Бек, В.Кілпатрикта інші; філософський аспект самостійності як особистісно-центрованого процесу розкрито у роботах М.Бердяєва, І.Беха, Б.Вульфа та інших; феномен самості ґрунтовно досліджували А.Маслоу, П.Могіла, Г.Олпорт, Ф.Прокопович, К.Роджерс, Г.Сковорода В.Сухомлинський та інші.

Творча індивідуальність – є унікальною властивістю особистості, а проблема розвитку творчої індивідуальності в епіцентрі уваги наукового пошуку. Зокрема, філософські засади феномену творчості як основи розвитку творчої індивідуальності у контексті пізнання сутності мистецтва розглядається у філософських роботах Аристотеля, Г.Батищева, М.Бахтіна, М.Бердяєва, В.Моляко, Ф.Прокоповича, Г.Сковороди, І.Франка та інших, в яких виокремлені якісні характеристики творчої індивідуальності, що виявляється в умінні оригінально вирішувати

нестандартні завдання, швидкому орієнтуванні в нових умовах, подоланні труднощів, творчих підходах, оскільки завжди пов'язана з відкриттям нового, перебудовою раніше невідомого [2, 18].

Актуальність окресленої теми та її недостатня розробленість зумовили постановку **мети статті**: висвітлення специфіки застосування проектних технологій у фаховій підготовці майбутніх учителів музики які ґрунтуються на засадах особистісно-орієнтованого підходу та сприяють оптимізації продуктивності навчального мистецького процесу в аспекті розвитку творчої індивідуальності студентів факультетів мистецтв.

Викладення основного матеріалу дослідження. Підвищення якості фахової підготовки студентів педагогічних університетів, на думку В.Андрущенка, вимагає переосмислення мети і результату освітнього процесу, модернізації його змісту та оптимізації технологій його реалізації в діяльнісному аспекті. Пріоритетними завданнями вищої школи мистецької освіти В.Андрущенко вважає удосконалення її структури, посилення особистісного спрямування щодо набуття студентами фахових компетентностей, технологізацію навчального мистецького процесу за умови оптимального поєднання зовнішніх впливів і власних системних перетворень[1]. Така синтезована навчальна діяльність відкриє студентам шлях до саморозвитку, самостійного досягнення продуктивних результатів у мистецькій діяльності.

У контексті нашого дослідження особливо корисним став аналіз праць науковців (Ген Цзінхен, Лінь Є, Лінь Хай, Лі Сянцжень, Сі Даофен, Сунь Гоцянь, Сунь Лінянь, ТанЦземін, ЧжанЦзінцзін, ЦзіньНань, ЧеньЧень, ЧжанЯньфень та ін.), дисертаційні дослідження яких виокремлюють дисципліни вокально-хорового циклу як опорні у підготовці майбутніх учителів музики за параметрами, котрі визначають їх основне призначення, а саме: сприяти формуванню фахових компетентностей, які забезпечують можливість реалізації професійно-педагогічної діяльності (вокально-хорової, виконавської); готувати майбутніх учителів музики до такого виду дитячої творчості, котра є найбільш важливою (співацька діяльність, яка є ментальною для України) та найбільш поширеною в умовах загальноосвітньої школи; можливість інтегрувати методично-виконавський досвід української вокально-хорової школи в освітньо-мистецьке середовище Китаю; створювати максимально сприятливі умови для практичної підготовки студентів до роботи з творчими дитячими колективами.

Аналіз науково-педагогічної літератури [3; 4; 5; 6] дозволив з'ясувати, що сучасна педагогічна освіта оперує достатньо широким спектром навчальних технологій. З урахуванням специфіки засобів, філософських та науково-психологічних концепцій, інтерпретація технології розуміється як усталено-цілісна дидактична система, в якій сформульовані навчання, обґрунтований зміст, обрані методи, форми і засоби навчання, визначена система контроль – оцінювання результатів, обґрунтовані особливості суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладач – студент, розроблена операційна послідовність технологічного процесу, які відображають «культурні техніки та засоби мислення і діяльності» (за А.Хуторським) [6], що є суттю технологічного підходу. Відтак, технологічний підхід до організації навчального процесу пропонує педагогічний інструментарій для акцентованого розвитку творчої особистості кожного студента, відкривають шлях до розуміння студентами самих себе як активних суб'єктів навчального творчого процесу, здатних проявити себе та надати адекватну оцінку власним здібностям, можливостям і творчим діям.

У сучасних умовах серед багатьох педагогічних технологій найбільш адекватною педагогічним цілям формування ключових компетенцій студентів є проектна технологія – система навчання, під час застосування якої студенти набувають знання, уміння та навички самостійного вирішення навчальних завдань у процесі конструювання, планування і виконання з кожним разом ускладнених завдань, а отже карбують шлях до самостійної творчої діяльності, до становлення себе як творчої індивідуальності.

Опираючись на досвід давньогрецьких постулатів навчання (Аристотель, Платон, Сократ, та ін.) щодо активізації мисленнєвих процесів учнів, спрямування їх до пошуку самостійних знань і формулювання висновків щодо отриманого знання, Д.Дьюї та В.Кілпатріком були розроблені проектні технології навчання. Видатний американський педагог-реформатор Д.Дьюї запропонував інтелектуалізувати навчання, постійно спостерігати за інтелектуальним творчим розвитком дітей та саме його приймати за міру успішності навчання, оскільки засвоєння знань має здійснюватись у процесі активної діяльності. Саме Д.Дьюї є автором відомого афоризму про те, що «дитина не горщик, який необхідно наповнити, а світильник, який необхідно запалити» [3, 45].

Сучасні інноваційні технології, зокрема проектна, пропонують кардинально інші умови педагогічної взаємодії, зміну ролей, підходів та методів педагогічного впливу. При виконанні

проекту викладачу відводиться роль координатора, експерта, додаткового джерела інформації. У процесі спільного проектування навчально-мистецьких дій викладачем і студентом викладач виступає організатором і координатором пізнавальної діяльності в інтерактивній взаємодії. Студент активно включається в інтелектуальний пошук шляхів реалізації проекту за допомогою викладача вчиться здобувати знання автономно, набувати відповідальність за власні дії, усвідомлюючи їх значимість для свого фахового становлення, творчого розвитку і досягнення поставлених цілей. Формуючи, таким чином, комплекс фахових компетенцій, а саме: комунікативних, мистецьких, навчальних, управлінських тощо.

Термін «технологія» (від лат. «*texne*» - мистецтво та «*logos*» - наука) – тлумачиться у словнику іншомовних слів як сукупність знань про способи та засоби проведення будь-яких процесів, за визначенням ЮНЕСКО, це системний метод створення, застосування й визначення всього процесу навчання і засвоєння знань, з урахуванням технічних і людських ресурсів та їх взаємодії, який становить своїм завданням оптимізацію форм освіти. Неодмінною умовою проектної діяльності є наявність сформованих уявлень про результат мистецьких зусиль, етапів проектування (конструювання концепції, визначення цілей і завдань проекту, доступних і оптимальних ресурсів діяльності, створення плану, програм та організація діяльності в рамках проекту) та реалізації проекту, включаючи його осмислення і рефлексію результатів діяльності.

Провідними науковцями (В.Андрущенко, І.Бех, І.Зязюн, С.Сисоєва, О.Реброва та ін.) зазначається, що впровадження інновацій у навчальний процес є ефективною методикою формування загально-мистецьких та фахових компетенцій, у даному руслі проектна діяльність студентівсприяє реалізації особистісно-орієнтованогопідходу і дозволяє активізувати механізми саморозвитку, самовдосконалення, самореалізації, а отже сприяє розвитку творчої індивідуальності студентів.

У процесі виконання проекту включаються інтелектуальні, рефлексивні, емпатійнімеханізми, активізується емоційно-чуттєва сфера, вибудовуються власні стратегії реалізації творчого проекту. У процесі роботи над проектами у студентів розвивається конструктивне критичне мислення, яке дозволяє сформувати власний аналітичний погляд на досліджуваний матеріал. Педагогічний впливу даному процесі виявляється у різновиді інноваційних форм педагогічної підтримки (активізація, допомога, порада, консультація, співтворчість), що забезпечує успішність засвоєння знань і умінь студентів, а також дозволяє актуалізувати і розвивати ціннісно-смислову сферу, допомогти у самовизначенні, знаходженні особистісного сенсу проектування власних мистецьких пошуків, підвищити рівень загальної і мистецької культури.

Варто зазначити, що будь-яка педагогічна технологія, її розробка і застосування вимагають високої творчої активності педагога та студентів, якавиявляється у зростаючій самостійності у процесі оперування технологічним інструментаріємна основі взаємонавчання технологічної творчості. Акцентованого значення у даному технологічному процесі набувають психологічна установка студентів на ціннісне сприйняття творів музичного мистецтва у руслі сприйняття-розуміння-рефлексія-інтерпретація-презентація.

Ураховуючи позицію А.Хуторського про те, що педагогічна теорія, що обирається для реалізації компетентнісного підходу, не матиме серйозного прикладного значення без принципової технологічності [6, 12], відповідно об'єкту дослідження, здійснений аналіз дозволив визначити, що готовність майбутніх учителів музики до вокально-хорової роботи із застосуванням проектних технологій є здатність до успішного здійснення вокально-хорової роботи, як системи цілей, що формується у процесі цілеспрямованої проектної діяльності і зумовлена сукупністю охоплених зв'язками окремих елементів конструкції проекту, які забезпечують ефективність досягнення спроектованої творчої мети на конкретних етапах вокально-хорової роботи.

Основними функціями формування готовності майбутніх учителів музики до вокально-хорової роботи із застосуванням проектних технологій нами визначено ціннісну, організаційну, дослідницьку, комунікативну, конструктивну, оцінювальну, творчо-діяльнісну, рефлексивну.

Ціннісна функція актуалізує передбачення студентами діяльнісного результату; усвідомлення ідеальної результативної моделі проекту; визначення цілей і завдань для досягнення запроєктованого результату вирішення творчого завдання; визначення першочергових і перспективних завдань впорядкування конкретного елементу або посталої проблеми у процесі вокально-хорового навчання.

Організаційна функція забезпечує розвиток управлінських умінь майбутніх учителів музики які виявляються у готовності до вокально-хорової діяльності, здатності ставити перед собою реальні цілі та завдання; плануванні, організації і координації спільної роботи щодо

конструювання проектів покращання якості вокально-хорового процесу; накопиченні ними досвіду самостійного конструювання проектів.

Дослідницька функція полягає у придбанні студентами навичок дослідження творів музичного мистецтва і проектуванні шляхів їх утілення у звучанні вокально-хорових колективів, як універсального способу освоєння специфіки вокально-хорової діяльності; розвитку здатності до дослідницького типу мислення; активізації особистісної позиції студентів у вокально-хоровому навчанні на основі придбання нових, особистісно-значущих знань у вигляді спроектованого інтелектуального продукту.

Комунікативна функція пов'язана з сильним впливом, що його здійснює на студентів особистість педагога; дана функція дозволяє викладачу стимулювати інтелектуально-творчу активність студентів за допомогою навідних запитань, а саме: хто?, що?, де?, для чого?, як?, чому?, коригуючи обсяг, зміст, організацію, презентацію та корекцію продукту проектної діяльності майбутніх учителів музики.

Конструктивна функція дозволяє «конструювати індивідуальну траєкторію творчого розвитку студентів у процесі проектування особистісних творчих моделей взаємовідносин із хоровим колективом, створення індивідуальних інтерпретаційних конструктів художнього образу творів мистецтва», дана функція полягає у проектуванні способів створення «особистісно-розвивального середовища» проектної діяльності.

Оцінювальна функція збагачує проектну діяльність студентів художньо-пізнавальними та художньо-оцінними діями; сприяє залученню студентів до виявлення сутності проблемних ситуацій у вокально-хоровій роботі, модифікації, моделювання інформації для проектування шляхів їх розв'язання; основні чинники оцінювальної функції включають дії зіставлення, порівняння, виявлення зв'язків і відношень між елементами інформації, міри художньої або управлінської значущості проекту.

Творчо-діяльнісна функція сприяє становленню майбутнього вчителя музики як митця-інтерпретатора, здатного втілити власний проект у практичній роботі з вокально-хоровим колективом; це дозволяє педагогу стимулювати самостійність і творчу ініціативу студентів під час розробки і презентації «тіла» проекту; дана функція пов'язана з презентацією студентами комунікативних, художньо-творчих, управлінських проектів; з цілеспрямованістю студентів до якнайкращого представлення спроектованої творчої мети,

Рефлексивна функція проявляється у визначенні шляхів і спрямуванні студентів до усвідомлення власної позиції у вокально-хоровій діяльності; рефлексивного аналізу власно сконструйованих проектів (комунікативних, управлінських, виконавських, творчих тощо). Кожна із цих функцій, які забезпечують процес формування готовності майбутніх учителів музики до вокально-хорової роботи із застосуванням проектних технологій, передбачає динаміку змін, а у своїй сукупності вони відображають зміст розвитку творчої індивідуальності студентів факультетів мистецтв.

Висновки. Отже, проектні технології є ефективним засобом розвитку творчої індивідуальності майбутніх учителів музики, формування у студентів таких якостей як креативність, гнучкість, інтелектуальна мобільність, готовність до пошуку нового, здатність до конструювання інтерпретаційних проектів творів музичного мистецтва. Методологічна база проектних технологій опирається на постулати особистісно-орієнтованого підходу та концепції самодіяльності, в аспекті прагнення до вдосконалення студентом професійної майстерності, сприятливо впливає на результативність, активність, успішність майбутніх учителів музики у мистецькому навчанні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко В. П. Роздуми про освіту: статті, нариси, інтерв'ю /Віктор Петрович Андрущенко. – К.: Знання України, 2008. – 819 с., [80] с. іл.
2. Моляко В. О. Психологічна готовність до творчої праці /Валентин Олексійович Моляко.. – К.: Т-во «Знання» УРСР, 1989. – 48 с.
3. Пехота О.М. Професійна індивідуальність майбутнього вчителя /О.М.Пехота //Педагогіка і психологія, 1994. - №4. – С. 106-113.
4. Радионов В. Е. Нетрадиционнопедагогическое проектирование : учеб. пособ. / В. Е. Радионов. – СПб. : Изд-во СПбГТУ, 1996. – 140 с.
5. Сисоєва С.О. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: монографія /Світлана Олександрівна Сисоєва. – К.: Віпол, 2001. – 502с.

6. Хуторской А. В. Эвристическое обучение: Теория, методология, практика / Хуторской Андрей Викторович. – М.: Междунар. пед. акад., 1998. – 266 с.

Лян Хайе

РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКОЙ ИНДИВИДУАЛЬНОСТИ СТУДЕНТОВ ФАКУЛЬТЕТОВ ИСКУССТВ СРЕДСТВАМИ ПРОЕКТНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Резюме. В статье раскрывается специфика развития творческой индивидуальности студентов факультетов искусств в процессе профессиональной подготовки. Предложено применение проектных технологий как инновационной формы профессиональной подготовки будущих учителей музыки. Рассматривается функциональное содержание процесса формирования готовности будущих учителей музыки к вокально-хоровой работе с применением проектных технологий. С учетом специфики вокально-хоровой подготовки, автором статьи доказано, что в своей совокупности данные функции способствуют оптимизации процесса развития творческой индивидуальности студентов факультетов искусств.

Ключевые слова: будущий учитель музыки; интеллектуально-творческая активность; проектные технологии; самосовершенствование; саморазвитие; творческая индивидуальность.

Liang Haiye

DEVELOPMENT OF CREATIVE INDIVIDUALITIES OF STUDENTS OF FACULTIES OF ARTS BY MEANS OF DESIGN TECHNOLOGIES

Summary. The article is sanctified to illumination of specific of development of creative individuality of students of faculties of arts in the process of professional preparation. Application of project technologies offers as an innovative form of professional preparation of future music masters. In the article examined functional maintenance of process of forming of readiness of future music masters to vocally-choral work with application of project technologies. Taking into account the specific of vocally-choral preparation, it is well-proven the author of the article, that in the totality these functions assist optimization of process of forming of creative individuality of students of faculties of arts.

Keywords: intellectually-creative activity; future music master; project technologies; self-perfections; self-development; creative individuality.